Prawo o whistleblowingu. Rekomendacje TI

Coraz więcej krajów dostrzega znaczenie demaskatorów. Wiele z nich wprowadza ustawodawstwo chroniące whistleblowerów oraz tworzy narzędzia do zgłaszania nadużyć.

Transparency International przygotowało wytyczne dla tworzących prawo dotyczące whistleblowingu. Wśród rekomendacji znalazły się m.in. postulaty, aby:

1) ustawodawstwo dotyczące whistleblowingu wspierało i gwarantowało, że ujawnienie informacji nie będzie niosło za sobą szkody dla osoby zgłaszającej;

2) nie nakładano sankcji za zgłoszenie zdarzenia wynikającego z niezawinionego błędu;

3) w ujęciu przedmiotowym prawo obejmowało spektrum nadużyć i uwzględniało, ale nie ograniczało się do przestępstw kryminalnych, złamania umowy, nadużycia prawa, zagrożenia zdrowia i bezpieczeństwa lub tuszowania powyższych;

4) w ujęciu podmiotowym prawo chroniło wszystkie osoby narażone na odwet, zarówno jeżeli chodzi o zatrudnionych w sektorze prywatnym, jak i państwowym oraz inne osoby ujawniające dodatkowe informacje lub osoby blisko związane z whistleblowerem;

5) zawiadomienie o nieprawidłowościach było składane w dobrej wierze i ograniczało się do uczciwego przekonania, że ujawniana informacja jest prawdą;

6) tworzono wewnętrzne, łatwo dostępne systemy raportowania nieprawidłowości, które wspierają niezależne śledztwa i uruchamiają odpowiednie mechanizmy następcze;

7) uwzględniano aktywny udział whistleblowera jako strony postępowania oraz informowano go o podjętej akcji i jej wynikach;

8) stworzono system wynagradzania, stanowiący zachętę do zgłaszania nadużyć

9) prawo gwarantowało nieujawnianie bez zgody whistleblowera jego tożsamości oraz zapewniało ochronę przed wszelkimi reperkusjami będącymi wynikiem zgłoszenia nieprawidłowości;

10) w przypadku podjęcia restrykcji wobec osoby zgłaszającej nadużycia, obowiązek dowodowy spoczywał po stronie pracodawcy, który musiałby wykazać, że nie są one związane ze złożonym przez whistleblowera zgłoszenia;

11) zapewniono prawo do odmowy udziału w czynnościach, które whistleblower uznaje za bezprawne;

12) prawo uchylało każdą umowę cywilnoprawną w zakresie, w jakim jest ona sprzeczna z ustawodawstwem o whistleblowingu;

13) tworzono niezależne organy lub nadawano uprawnienia już istniejącym instytucjom w zakresie przyjmowania zgłoszeń o reperkusjach wobec whistleblowerów i nienależycie prowadzonych dochodzeniach;

14) zagwarantowano prawo whistleblowera do dochodzenia swoich praw przed niezawisłym sądem z możliwością odwołania się od decyzji, a także prawo do pełnego zadośćuczynienia lub rekompensaty za utracone, obecne lub przyszłe zarobki;

15) sankcje za represje wobec whistleblowera lub wpływanie na ujawnianie przez niego informacji było traktowane jako wykroczenie służbowe i podlegało odpowiedzialności służbowej oraz cywilnej;

16) w celu zapewnienia jednolitego, jasnego wdrażania wytycznych tworzono oddzielne ustawodawstwo;

17) utworzono lub wyznaczono organ publiczny, który zapewni każdemu porady w kwestii whistleblowingu, będzie monitorował i okresowo oceniał funkcjonowanie zasad dotyczących whistleblowingu, a także promował wiedzę w tym zakresie i rozszerzał akceptację tego typu akcji;

18) zobligowano podmioty publiczne i prywatne do systematycznego publikowania odnośnych informacji i raportowania szkód, postępowań i ich wyniku, w tym rekompensat za szkody;

19) okresowa ocena ustawodawstwa dotyczącego whistleblowingu uwzględniała takie podmioty jak: stowarzyszenia pracodawców, organizacje pozarządowe czy izby handlowe;

20) zapewniono mediom ochronę przed ujawnianiem źródła informacji nawet przekazanych pod wpływem błędu lub w złej wierze.

Analiza ustawodawstwa w 10 krajach Europy

Źródło: http://www.transparency.org/files/content/activity/2009_PrinciplesForWhistleblowingLegislation_EN.pdf